

Rokasgrāmata skolotājiem – Atbalstot vispārīgo prasmju attīstību

Versija 31.01.2022

Autors: Projekta „Visual Paths” konsorcijs

Projekts: VISUAL PATHS-
Prasmju un mācību ceļa vizualizācija un atbalsts
kompetenču atzīšanai

Projekts: 2019-1-DE02-KA202-006504

VISUAL PATHS

Saturs

Ievads	3
1. Personīgās attīstības nozīme pēcpanēmijas laikā	4
1.1. Pamatkompetenču ietvars	4
1.2. Metodes mērķis – atbalsts vispārīgo prasmju attīstībai	5
1.3. Vispārīgo prasmju pamatapraksts	5
1.4. Saistība ar citām projekta „Visual Paths” metodēm	7
2. Nepieciešamība integrēt vispārīgās prasmes izglītības procesā	8
2.1. Vispārīgo prasmju nozīme personīgajā dzīvē	9
2.2. Vispārīgo prasmju nozīme izglītībā	10
2.3. Vispārīgo prasmju nozīme darbavietā	10
2.4. Vispārīgo prasmju ietvars	10
2.5. Formālā un neformālā mācīšanās un vispārīgās prasmes	13
3. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīks	14
3.1. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīki – lai pārbaudītu izglītojamā pamatzināšanas par vispārīgajām prasmēm	14
3.2. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīks izglītotājiem un izglītojamajiem	16
4. Lietotnē integrētās vispārīgās prasmes	23
4.1. Izglītojamā vispārīgo prasmju attīstības uzraudzība ar lietotnes palīdzību	24
Secinājumi	25
Bibliogrāfija	26

Ievads

Kad mēs domājam par cilvēka izglītību, prātā nāk daudzi aspekti, tai skaitā, formālā izglītība ar tās mācību programmu un novērtējumu. Tā ir neatņemama izglītības procesa sastāvdaļa, jo izglītojamie tiek mācīti un pēc tam pārbaudes darbos vai eksāmenos tiek novērtētas viņu zināšanas. Mūsdienās izglītības procesā bieži tiek izmantotas digitālās mācību metodes, un tas arī ir neizbēgami. Jaunieši kā digitālie vietējie iedzīvotāji šo procesu uztver kā dabisku, un viņi ātri pielāgojas izglītībā ieviestajiem digitālajiem risinājumiem. Tomēr ne tikai šie divi aspekti ietekmē zināšanas un prasmes, ko izglītojamie iegūst mācību laikā. Mācību process bieži notiek ārpus mācību grāmatām vai nodarbībām klasēs. Jaunieši uzaug sociālās vidēs, kurās viņi apgūst tipiskos uzvedības likumus un modeļus, sociālās mijiedarbības vērtības un normas. Nevar noliegt, ka neformālā izglītība ir tikpat nozīmīga kā formālā, ar kuras palīdzību tiek iegūtas būtiskas prasmes un kompetences. Vēl vairāk, jaunākie pētījumi parādīja, ka neatkarīgi no formālās un neformālās izglītības ir arī vispārīgās prasmes („mīkstās” prasmes – ‘soft skills’), kas var būt noteicošais faktors cilvēka labklājībai un veiksmīgai nodarbinātībai strauji mainīgajā pasaulē. COVID-19 pandēmija pierādīja, ka izglītojamajiem ir jābūt gataviem pielāgoties mainīgajai apkārtnē un dažādiem mācību un darba veidiem. Tas prasa vispārīgo prasmju attīstību, kas fokusējas uz personīgo, sociālo un metodoloģisko mācīšanos. Šajā aspektā ļoti svarīga loma ir izglītotājam. Tieši skolotājs var izglītojamos iepazīstināt ar vispārīgo prasmju būtību un atbalstīt viņu personīgo attīstību.

Ņemot vērā iepriekš minētos aspektus, tika nolemts ieviest šo inovatīvo praktisko pieeju, kā ar lietotnes palīdzību paralēli formālajai un neformālajai izglītībai iesaistīt izglītojamos savu vispārīgo prasmju attīstībā. Lietotne piedāvā izglītojamajiem iespēju viedtālruņos savākt pierādījumus mācīšanās attīstībai un demonstrēt savus sasniegumus skolotājam, neizdrukājot tos. Šī inovatīvā metode parāda, ka dažādas mācīšanās jomas ir savstarpēji atbalstošas un piešķir mācīšanās procesam holistiskāku pieeju.

Rokasgrāmata ir domāta izglītotajiem, kas ir ieinteresēti iepazīstināt savus izglītojamos ar vispārīgo prasmju koncepciju un šajā aspektā atbalstīt viņu attīstību. Rokasgrāmatā ir dota vispārīgo prasmju definīcija un ietvars, ko tālāk apskata šī metode. Tā arī apraksta vispārīgo prasmju novērtējuma rīka pielietojšanu kā instrumentu izglītojamā vispārīgo prasmju līmeņa

noteikšanai un mērīšanai. Rokasgrāmata paskaidro, kā ar lietotnes palīdzību uzraudzīt izglītojamā vispārīgo prasmju attīstību un piedāvā izglītoņam noderīgus šādas uzraudzības piemērus.

Šajā pieejā tiek izmantota novērtēšanas luksofora sistēma, jo izglītojamie netiek sodīti par kādas prasmes neesamību, bet viņiem tiek doti norādījumi, kuras prasmes ir jāuzlabo. Šīs metodes mērķis ir atzīt izglītojamo pūles un sasniegumus, nevis sodīt viņus par kļūdām.

Visā visumā šī inovatīvā metode ir izdevīga gan izglītoņiem, gan izglītojamajiem. No vienas puses, tā nodrošina izglītoņus ar gatavu rīku izglītojamo vispārīgo prasmju attīstības atbalstīšanai izglītības procesa laikā. No otras puses, tā palīdz izglītojamajiem formālā vai profesionālā, kā arī neformālā mācību procesa laikā koncentrēties uz savu personīgo attīstību. Pieeja šos mācīšanās aspektus apvieno lietotnē un padara izglītības procesu lietotājiem saistošāku un motivējošāku.

1. Personīgās attīstības nozīme pēcpandēmijas laikā

COVID-19 pandēmija būtiski mainīja mūsu dzīvesveidu attiecībā uz personīgo dzīvi, izglītību un nodarbinātību. No šī brīža mūsu uzmanība ir pievērsta vajadzībai attīstīt prasmes un kompetences, kas var mums palīdzēt pielāgoties citādiem dzīves apstākļiem un vadīt apmierinošu dzīvi "kā plaukstošiem indivīdiem, atbildīgiem sociālajiem aģentiem un atbildošiem mūžizglītības apgūvējiem" (21).

1.1. Pamatkompetenču ietvars

2006. gadā „Eiropas pamatprincipu ietvars” ieviesa mūžizglītības pamatkompetences: "Pamatkompetences ir tās, kas visiem cilvēkiem ir nepieciešamas personīgajam piepildījumam un attīstībai, aktīvai pilsoņa nostājai, sociālajai iekļaušanai un nodarbinātībai." (23) Dokumenta galvenais mērķis bija palīdzēt pilsoņiem pielāgoties strauji mainīgajai pasaulei.

"2018. gada maijā Eiropas Savienības Padome pieņēma pārskatītas „Rekomendācijas mūžizglītības pamatkompetencēm”, izklāstot pamatprasmju komplektu, kas nepieciešams, lai strādātu un dzīvotu 21. gadsimtā. Mērķis ir, lai katram būtu pamatkompetenču komplekts, kas nepieciešams personīgajai attīstībai, sociālajai iekļaušanai, aktīvai pilsoņa nostājai un nodarbinātībai. Komplektā iekļautas tādas kompetences kā lasītprasme, svešvalodu prasme, matemātiskā kompetence,

kompetences zinātnē, tehnoloģijās un inženierzinātnēs, kā arī digitālās, personīgās, sociālās un mācīšanās, pilsonības, uzņēmējdarbības un kultūras apziņas un izteiksmes kompetences.”(21)

Mūsdienās, četrus gadus vēlāk, pēcpandēmijas apstākļos eiropieši sastopas ar līdzīgām problēmām. Pēc gandrīz gadu ilgas dzīves noslēgtībā cilvēki var justies atsvešinājušies un ievainojami, saskaroties ar jauniem izaicinājumiem un jauniem lēmumiem, un viņiem atkal ir jāpielāgo savas zināšanas un prasmes jaunajai videi, it īpaši, attiecībā uz nodarbinātības iespējām.

1.2. Metodes mērķis – atbalsts vispārīgo prasmju attīstībai

Paturot prātā iepriekš minētās vajadzības, tika nolemts ieviest vispārīgo prasmju koncepciju izglītības procesā, kura laikā izglītojamie saņem atbalstu personīgajai attīstībai, lai kļūtu elastīgāki un varētu labāk pielāgoties strauji mainīgajiem darba un dzīves apstākļiem. Tā mērķis ir, no vienas puses, **likt izglītojamajiem apzināties personīgās attīstības lomu** un, no otras puses, **integrēt digitalizāciju, formālo un neformālo izglītību, vienlaikus uzsverot izglītojamo personīgās attīstības nozīmi.**

Šī metode kā daļa no projekta „Visual Paths” pievērš izglītāju uzmanību vispārīgo prasmju nozīmei, kam būs nozīmīga loma izglītojamo nākotnes dzīvē, viņu spējās būt elastīgiem, pielāgoties spējīgiem un pārliecinātiem dažādās sociālās un profesionālās situācijās. Tā sniedz izglītotājiem noderīgu informāciju par vispārējo prasmju jēdzienu, šo kompetenču ietvaru un novērtējuma rīkiem, lai palīdzētu izglītotājiem atbalstīt izglītojamo vispārīgo prasmju attīstību.

Kā minēts „Eiropas pamatprincipu ietvarā”: „Izglītības duālajai lomai, gan sociālajai, gan ekonomiskajai, ir izšķirošā nozīme, lai nodrošinātu, ka Eiropas pilsoņi apgūst pamatkompetences, kas viņiem nepieciešamas, lai elastīgi pielāgotos šādām izmaiņām.” (23)

Šīs metodes mērķa grupa ir pusaudži un jaunieši, kas fokusēsies uz vispārīgo prasmju attīstību nodarbinātības iespēju kontekstā.

1.3. Vispārīgo prasmju pamatapraksts

Daudzos pētījumos bija kopīgs “novērojums, ka vispārīgās prasmes dod pievienoto vērtību uzņēmuma konkurētspējai, un vienlaicīgi tās ir faktors, kas veicina darba meklētāju nodarbinātības

spējas”(16). „Eiropas rekomendācijās mūžizglītības pamatkompetencēm” prasmes ir viena no trijām kompetences sastāvdaļām - “Kompetence ir definēta kā zināšanu, prasmju un kontekstam piemērotas attieksmes kombinācija.” (23)

Kompetencē ietilpst visas **prasmes** un īpašības, kas ļauj cilvēkam veikt darbu. Būt kompetentam nozīmē izmantot konkrētas zināšanas jebkuras problēmas efektīvai risināšanai. Šīs zināšanas var aptvert dažādu darbību tehniskos aspektus (piem., darbības ar datorprogrammām, runāšana svešvalodās), kā arī dažādus starppersonu funkcionēšanas aspektus (piem., darbs komandā, pielāgošanās dažādām situācijām). Kompetenta persona ir tāda, kam ir atbilstošas prasmes un attieksme, lai veiktu doto funkciju, runātu par specifiskiem jautājumiem un uzņemtos par tiem atbildību. Kompetence bieži tiek uzskatīta par cilvēka individuālo rakstura īpašību, kas nosaka viņa vai viņas potenciālu.

Kompetences (un tādējādi arī prasmes) būtiski ietekmē konkrētai kultūrai piederīgo vērtības vai uzskati un ideāli, kas ir labs vai slikts, vēlams vai nevēlams. Vērtībām ir liela ietekme uz cilvēka uzvedību un attieksmi, un tās kalpo kā vispārīgas vadlīnijas visās situācijās. (16)

Atkarībā no vērtības ir daudz kompetenču veidu. Kas attiecas uz prasmēm, tās var būt specifiskas (tās, kas paaugstina cilvēka vērtību tikai attiecībā uz specifisku uzdevumu vai sektoru/uzņēmumu) vai vispārējas (tās, kas paaugstina cilvēka vērtību darba tirgū un privātajā dzīvē). Kamēr profesionālās tālākizglītības un apmācības (CVET) aģentūras, institūcijas un politikas veidotāji strādā ar atšķirībām starp specifiskajām un vispārējām prasmēm, darba devēji vairāk nosliecas starp iedalījumu tehniskajās („cietajās” – ‘hard’) un vispārīgajās („mīkstajās”- ‘soft’) prasmēs. (16)

- Tehniskās prasmes – zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu specifisku darbu, piemēram, svešvalodu prasmes un datorprasmes. Tās var viegli konstatēt, izmērīt un apgūt.
- Vispārīgās prasmes – tās ir psihosociālās prasmes, cieši saistītas ar personīgo attieksmi, nemateriālas, piemēram, komunikācija, radošums, dinamiska uzvedība un elastība. Tās ir grūti izmērīt un attīstīt.
- Tehniskās prasmes var iemācīties, bet vispārīgās prasmes var būt iedzimtas, un tām ir iespējas augt un paplašināties. Ir vērts pieminēt atšķirību starp vispārīgajām prasmēm un

pamatprasmēm, kas kopā tiek izmantotas „Eiropas rekomendācijās mūžizglītības pamatkompetencēm”, lai raksturota astoņas pamatkompetences. Pamatprasmes attiecas uz lasītprasmi, rēķināšanas prasmi, valodu un IKT, kas tiek apgūtas formālā mācību procesa laikā.

1.4. Saistība ar citām projekta „Visual Paths” metodēm

Projekta „Visual Paths” mērķis ir integrēt dažādas mācību metodes. Metode „Prasmes uz displeja” attiecas uz formālo mācību procesu, kas balstās uz mācību programmu, un apraksta digitālo rīku izmantošanas priekšrocības mācību procesa atbalstam profesionālajā izglītībā. Diemžēl formālā mācīšanās koncentrējas tikai uz akadēmisko zināšanu un profesionālo kvalifikāciju apguvi un novērtēšanu, neatstājot vietu indivīda personīgajai attīstībai.

Metode „Atbalsts vispārīgo prasmju attīstībai” ir veltīta izglītojamā personīgajai un sociālajai attīstībai. Tā pārnes izglītojamo un izglītotāju uzmanību uz vispārīgo prasmju attīstību un personīgo mācīšanos, piedāvājot novērtēšanas un diskusiju rīkus izglītības procesa laikā, un uzsver neformālās mācīšanās sasniegumu ieguldījumu vispārīgo prasmju attīstībā.

Metode „Prasmju atzišana” paredz mācību pierādījumu iegūšanu un organizēšanu no dažādiem kontekstiem (formālās un neformālās mācīšanās) un padara tos pieejamus un redzamus izglītības laikā, lai atbalstītu mācību procesu un pēc tam izmantotu kā pamatu mācību rezultātu apstiprināšanai vai nākamo karjeras soļu sagatavošanai (darba pieteikumi).

Metode „Tīmekļa un mobilās saskarnes attīstība” nodrošina tehnisko platformu, lai integrētu un praktiski pielietotu atklājumus no citiem izstrādātajiem rezultātiem; to izmantošana vizuāli parāda, ka kombinētā dažādu mācīšanās kontekstu rezultātu izmantošana piedāvā papildu vērtību mācīšanās kontekstu individuālajam pārskatam.

Projekta mērķis ir savienot visas ar mācīšanos saistītās metodes un izcelt vispārīgo prasmju attīstības kā izglītības procesa neatņemamas sastāvdaļas nozīmi. Visas iepriekš minētās metodes ir aprakstītas atsevišķās rokasgrāmatās, sniedzot vairāk specifiskas informācijas par tēmu.

2. Nepieciešamība integrēt vispārīgās prasmes izglītības procesā

Vispārīgās prasmes attiecas uz personīgo īpašību grupu, kas cilvēkam ļauj efektīvi un harmoniski mijiedarboties ar citiem cilvēkiem, personīgās īpašības, tādas kā pozitīva attieksme, komunikācijas prasmes, kritiskā domāšana, organizēšana un plānošana, darbs komandā u. c.

Vispārīgās prasmes ir cilvēkam nepieciešamās sociālās un personīgās prasmes, lai viņš būtu veiksmīgs personīgajā un profesionālajā dzīvē. Sociālās prasmes identificē personu kā individualitāti, nosaka personas uzvedību, personību, spēju veikt uzdevumus dažādās situācijās. Pašpārlicinātība, emocionālā inteliģence, radošums, vadības prasmes, pašapziņa, laika organizēšana – šīs ir prasmes, kas piemīt ikvienam lielākā vai mazākā pakāpē. Uzdevums ir identificēt cilvēka stiprās un vājās puses un strādāt pie to uzlabošanas un attīstības.

Atšķirībā no tehniskajām prasmēm vispārīgās prasmes nav izmērāmas. Līdz šim laikam šīs neizmērāmas prasmes netika nopietni ņemtas vērā, bet mūsdienās darba devēji arvien vairāk novērtē tieši šī veida kompetenci.

Darba devēji meklē darbiniekus, kas ne tikai spēj veikt konkrēto darbu, kam piesakās, bet veic to labāk par citiem. Noteiktā veidā vispārīgās prasmes reprezentē personas darba stilu (veidu, kādā viņš/viņa veic uzdevumus). Tieši personīgais stils padara jebkuru cilvēku unikālu par spīti faktam, ka viņiem ir tādas pašas zināšanas un kvalifikācija (tehniskās prasmes) (16).

Tirgus izpēte ļauj secināt, ka pieprasījums pēc vispārīgajām prasmēm pastāvīgi palielinās. Tas notiek, pateicoties faktam, ka vispārīgās prasmes ir stratēģiskas. Tās var izmantot daudzos dažādos darbu veidos, un tās var dot cilvēkiem spēku (ja viņi apzinās savas spējas), lai piemērotā veidā palīdzētu sev atrast labākas darbavietas un dotu pozitīvu ieguldījumu darba organizācijām. Nepārsteidz, kāpēc par vispārīgajām prasmēm reizēm runā kā par nodarbinātības iespēju prasmēm (16).

Lai arī vispārīgās prasmes uzskata par neizmērāmām, tomēr ir veidi, kā tās var novērtēt. Šādu novērtējumu parasti veic zinātniskām, pētnieciskām vai izglītības vajadzībām. Tabulā Nr. 1 ir doti daži piemēri, kā vispārīgās prasmes mēra izglītības iestādēs vai darbavietās:

Tabula Nr. 1. Vispārīgo prasmju trīs aspekti:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2019-1-DE02-KA202-006504

Aspekts	Raksturojums	Mērišanas metode
kognitīvais	Spēja atpazīt sociālas situācijas, kognitīvā empātija, zināšanas par sociālajiem likumiem un spēja plānot sociālo uzvedību	Sociālās inteligences testi, inteligences anketas, emocionālas, strukturētas intervijas
motivējošais	Tendence uzņemties sociālos riskus un iesaistīties sociālās situācijās	Anketas par konkrētām personības īpašībām, kas mēra spēju izrādīt iniciatīvu sociālajos kontaktos
motoriskais	Piemīt un tiek izmantotas sociālās prasmes	Pašapraksts, novērtējums, novērojumi, strukturētas simulācijas tehnikas dabiskā vidē

Lai novērtētu kandidāta vispārīgās prasmes, darba devēji izmanto dažādas darbā pieņemšanas tehnikas: sākot ar intervijām un beidzot ar pārbaudes periodiem. Lai arī tas ne vienmēr ir skaidri pateikts, viņiem parasti ir darbā pieņemšanas ietvars, kurā ietilpst dažādu prasmju apvienojums: kvalifikācija, darba pieredze un personīgās īpašības, un šis apvienojums ir veidots, lai atspoguļotu darbam nepieciešamās kompetences un prasības (16). Tāpēc izglītojamajam ir jāapzinās vispārīgo prasmju nozīme viņa/viņas nākotnes darbam, lai attiecīgi varētu sagatavoties darba intervijai.

2.1. Vispārīgo prasmju nozīme personīgajā dzīvē

Cilvēki ir bijuši, ir un paliks sociālas būtnes, tāpēc vispārīgajām prasmēm ir izšķiroša nozīme cilvēku dzīvē. Tās ietekmē ne tikai profesionālo sfēru, bet, galvenokārt, privāto dzīvi. Mūsdienās pieaug sociālo prasmju nozīme. Vispārīgo prasmju pamatkompetence ir spēja radīt un saglabāt starppersonu attiecības ar citu personu. Tā stimulē tālākās prasmes un uzvedību, kas būtiski ietekmē indivīda labbūtību un mentālo veselību. Cilvēciskās saites rada drošības un piederības sajūtu, kas saskaņā ar Maslova piramīdu ir vienas no cilvēka pamatvajadzībām. Turklāt, izmantojot savstarpēja atbalsta tīklu, cilvēki tiek mazāk pakļauti negatīvajai stresa ietekmei un spēj labāk pielāgoties jebkurām vides izmaiņām. COVID-19 parādīja, ka sociālajai izolācijai ir negatīva ietekme uz daudzu cilvēku garīgo un fizisko labbūtību, it īpaši, to cilvēku, kam ir vājāk attīstītas sociālās attiecības.

2.2. Vispārīgo prasmju nozīme izglītībā

Vispārīgo prasmju attīstība izglītībā ir ārkārtīgi svarīga, jo tās palīdz izglītojamajiem sasniegt labākus rezultātus pārbaudes darbos un eksāmenos, kas ir neatņemamas izglītības procesa sastāvdaļas. Kā visnoderīgākās prasmes mēs varam minēt laika pārvaldību, kritisko domāšanu, problēmu risināšanu, komandas darbu un gatavību mācīties. Šīm prasmēm ir svarīga loma akadēmiskajā procesā, kā arī ikdienas sociālajās mijiedarbībās. Tāpēc izglītojamajiem ir jāapzinās iepriekš minēto prasmju apgūšanas nozīmība un vajadzība. Daudzi zinātniski pētījumi ir pētījuši un uzsvēruši vispārīgo prasmju augošo nozīmi izglītībā. Ideālā gadījumā mācību programmā būtu jāintegrē vispārīgo prasmju attīstības programmas vai kursi, lai izglītojamie praksē varētu pārliecināties par konkrētu vispārīgo prasmju pielietošanu. Diemžēl šāds risinājums ne vienmēr ir iespējams. Tāpēc mūsu projekts uzsver vispārīgo prasmju integrēšanas nozīmi izglītības procesā.

2.3. Vispārīgo prasmju nozīme darbavietā

Saskaņā ar jaunākajiem darba tirgus pētījumiem darba devēji, kas meklē jaunus darbiniekus, pievērš īpašu uzmanību vispārīgajām prasmēm. (19) Tā kā vispārīgās prasmes attiecas uz indivīdu personības īpašībām un personīgo uzvedību, tās ir ļoti svarīgas un būtiskas jebkurā darba vidē. Visvairāk tiek meklētas tādas vispārīgās prasmes, kas saistītas ar komunikāciju, komandas darbu, problēmu risināšanu, pašmotivāciju, lēmumu pieņemšanu, kritisko domāšanu un laika pārvaldību.

Lai arī tagad tas ir nenoliedzams fakts, ka darba devēji liek nopietnāku uzsvaru uz vispārīgajām prasmēm, vienlīdz svarīgi izglītojamajiem ir līdzīgi novērtēt šādu prasmju vērtību un pielikt visas pūles, lai iegūtu šīs prasmes, jo tās ir izšķirošas veiksmīgai karjeras attīstībai.

2.4. Vispārīgo prasmju ietvars

Pēc plaša pētījuma veikšanas par vispārīgo prasmju tēmu un tā apspriešanas ar projekta partneriem mēs esam izvēlējušiem vairākas vispārīgās prasmes, kas visbiežāk ir minētas kā nozīmīgas izglītībai, nākotnes karjerai un labākām sociālajām mijiedarbībām. Novērtēšanas rīks, kas tiks apspriests vēlāk, attiecas uz izvēlētajām vispārīgajām prasmēm.

Tabulā Nr. 2 ir attēlotas izvēlētās prasmes, kas iedalās trīs grupās – *personīgās, sociālās un metodoloģiskās*.

Tabula Nr. 2. Vispārīgo prasmju ietvars

Personīgās	Sociālās	Metodoloģiskās
<ul style="list-style-type: none"> pašmotivācija / pozitīva attieksme pielāgošanās spējas 	<ul style="list-style-type: none"> komandas darbs komunikācija 	<ul style="list-style-type: none"> gatavība mācīties kritiskā domāšana

No **personīgajām prasmēm** vissvarīgākās ir pašmotivācija vai pozitīva attieksme pašam pret sevi, kā arī spēja pielāgoties dažādām situācijām. Cilvēks, kam ir labi attīstīta spēja sevi motivēt un pielāgoties dažādām vidēm, jūtas apmierināts un piepildīts. Turklāt, pozitīvas attieksmes parādīšana un vēlme strādāt labi bez pastāvīgas uzraudzības ir svarīga vispārīgā prasme jebkuram darbiniekam.

Personīgās prasmes ir visu veidu prasmes, kas saistītas ar cilvēku:

- pašmotivācija** – tas ir veids, kā cilvēks motivē sevi, un tas dažreiz var būt daudz grūtāks uzdevums nekā motivēt kādu citu vai būt citu motivētam. Tas prasa augstu apņēmības un neatlaidības pakāpi un, pāri visam, koncentrēšanos uz pozitīvām vērtībām.
- pielāgošanās spējas** – tā ir spēja pieņemt izmaiņas kā jaunu izaicinājumu un pielāgoties jaunajām situācijām un dažādot pieejas atkarībā no konteksta (16).

Šīs personīgās vispārīgās prasmes ir būtiskas jebkuram izglītojamajam izglītības procesa laikā, un tāpēc tām ir jābūt labi attīstītām.

No sociālajām prasmēm klasē un darbavietā vissvarīgākās ir komunikācija un komandas darbs. Efektīvas komunikācijas prasmes ir vērtīgas ne tikai intervijas procesā, bet arī visā nākotnes karjerā. Spēja komunicēt nozīmē zināt, kā runāt ar citiem dažādos darba iestatījumos. Darba devēji ļoti augstu novērtē prasmi atrast veidu, kā taktiski un prasmīgi nepiekrīst citiem, neradot konflikta situāciju. Prasmīga komunikācija, labs komandas darbs saistās ar vairāku vispārīgo prasmju kombināciju. Komandas darbs ar kopīgu mērķi prasa intuīciju un starppersonu inteliģenci, lai saprastu, kad jābūt vadītājam un kad jāklūst par klausītāju. Labi komandas spēlētāji ir vērīgi, kā arī atvērti citu vajadzībām un atbildības jomām.

Sociālās prasmes attiecas uz komunikāciju ar citiem cilvēkiem:

- **komandas darbs** – ļoti svarīga vispārīgā prasme, kas ir vēlama gan darba, gan privātajā dzīvē. Tā nozīmē spēju strādāt kopā ar citiem, lai sasniegtu kopīgu mērķi, darboties grupā, pielāgoties specifiskiem grupas standartiem. Spēja strādāt komandā ir svarīga daudzās profesijās, it īpaši, darbā pie projektiem, piemēram, reklāmas aģentūrā. Tā ir spēja saprast komandas darba priekšrocības, lai sasniegtu rezultātus.
- verbālās un neverbālās **komunikācijas prasmes** – īpašība, kurā iesaistītas spējas nodibināt un uzturēt veselīgas, apmierinošas attiecības ar jebkuras tipoloģijas runātājiem (priekšniekiem, kolēģiem, klientiem u.c.). Šī komunikācijas prasme tiek novērtēta praktiski katrā profesijā, kur nepieciešama sadarbība ar citiem, spēja skaidri prezentēt informāciju, spēja saprast un interpretēt datus, kā arī efektīvi atbalstīt vienam otra darbu.

Bez šīm prasmēm jaunieši mēdz pieņemt nepiemērotus svarīgus lēmumus, piemēram, ar ko draudzēties, kam sekot, kam patikt, kādas prasmes attīstīt, kuru skolu izvēlēties un, visbeidzot, kādam karjeras virzienam sekot.

Pēdējā, bet ne mazāk svarīgā vispārīgo prasmju grupa – metodoloģiskās prasmes. Pandēmijas periods parādīja, ka pieaug nepieciešamība pēc nepārtrauktas mācīšanās un jaunu prasmju apgūšanas. No vienas puses, cilvēkiem diezgan negaidīti vajadzēja pielāgoties jaunajiem apstākļiem mācīties un strādāt attālināti. No otras puses, šajā periodā bija ļoti svarīgi, it īpaši, jauniešiem, spēt kritiski domāt, analizēt un izvēlēties informāciju, kas nepieciešama mācībām un darbam tiešsaistes vidē.

Vissvarīgākās **metodoloģiskās prasmes, kas attiecas uz mūžizglītību**, ir šādas:

- **gatavība mācīties** – cilvēks ar šo kompetenci apzinās mūžizglītību. Šāds cilvēks jūtas atbildīgs par savu pašattīstību, izvirza mācību mērķus un meklē iespējas tos sasniegt, piemēram, tradicionālajos vai tiešsaistesursos, mācībās vai brīvprātīgajā darbā. Turklāt, šis cilvēks neatlaidīgi mācās un saprot, ka rezultāts ir atkarīgs no viņa iesaistīšanās.
- **kritiskā domāšana** – tā ir spēja analizēt informāciju un izdarīt saprātīgus secinājumus, kā arī pieņemt konstruktīvu kritiku, nejutoties apvainotam.

Šīs metodoloģiskās vispārīgās prasmes ir vērstas uz rezultātu sasniegšanu, turpinot pašattīstību un pastāvīgu sevis pilnveidošanu. Tā kā šīs prasmes saistās ar spēju idejas pārvērst darbībās, tās pieder tā saucamajām "uzņēmējdarbības prasmēm"(17). Tāpēc šīs prasmes ir tendētas uz darbību, vairāk orientētas uz uzdevumu veikšanu, nevis ietekmi uz citiem cilvēkiem.

2.5. Formālā un neformālā mācīšanās un vispārīgās prasmes

Kad mēs pārdomājam cilvēka attīstību, uzreiz nāk prātā skolas gadi un vienmēr saistībā ar akadēmisko prasmju vai profesionālās kvalifikācijas novērtēšanu. Tomēr rodas jautājums, vai cilvēks mācās vai iegūst kompetences, sēžot vienīgi skolas solā? Kā ir ar citām situācijām, tādām kā ikdienas situācijām, kad jauniešiem ir veiksmīgi jātiek galā ar uzdevumiem, jāsadarbojas ar citiem cilvēkiem, izrādot viņiem cieņu utt.? Arī šīs situācijas ir labs veids, kā mācīties jaunas prasmes, iegūt pieredzi, un tās pat ir svarīgākas atbildīga pilsoņa un apmierināta cilvēka attīstībai. Tiek uzskatīts, ka vairāk kā puse no cilvēka zināšanām un prasmēm tiek iegūtas neformālajā izglītībā. Diemžēl šis mācīšanās veids nekādā veidā netiek dokumentēts. Tāpēc tika nolemts, ka šajā metodē tiks uzsvērtā neformālās izglītības nozīme no personīgās attīstības skatupunkta. Tas tiek uzskatīts kā izdevīgs izglītības elements, kas var bagātināt formālo akadēmisko vai profesionālo mācīšanos. Projektā „Visual Path” tika izstrādāta inovatīva pieeja, apvienojot izglītības digitalizāciju un iespējas personīgajai attīstībai.

Daudzās Eiropas valstīs uzsvars tiek likts uz formālo mācīšanos, kā arī uz digitalizāciju izglītībā, it īpaši, pēc tiešsaistes mācīšanās perioda COVID-19 pandēmijas laikā. Tomēr neformālā izglītība ir tikpat svarīga kā formālā izglītība. Šie divi mācīšanās veidi ar digitalizācijas palīdzību lietotnes

formā var savstarpēji papildināt viens otru. Lietotne izglītojamajiem piedāvā iespēju savākt digitālus pierādījumus par viņu neformālo mācīšanos un augšupielādēt tos arhīvā, piemēram, dokumentus, fotogrāfijas vai video u.c., kas ir pieejami izglītojamā mobilajā ierīcē. Turklāt, neformālās mācīšanās pierādījumu vākšanas laikā izglītojamais pievērš uzmanību savu vispārīgo prasmju attīstībai.

Visā visumā tiek uzskatīts, ka formālās, neformālās mācīšanās un vispārīgo prasmju apvienošana ar digitālo atbalstu ir inovatīva pieeja, kas palīdzēs izglītotājiem un izglītojamajiem gūt sekmes izglītības procesā un personīgajā attīstībā.

3. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīks

Izglītotājam vai pasniedzējam ir ļoti nozīmīga loma, jo viņš/viņa ir pirmais cilvēks, kas pamana izglītojamā stiprākās vai vājākās prasmes vai kompetences. Tieši skolotājs var iedrošināt un iedvesmot izglītojamos uzlabot savas vispārīgās prasmes. Ir ļoti daudz veidu, kā motivēt izglītojamos attīstīt savas vispārīgās prasmes, sākot ar izglītojamo paslavēšanu par nelieliem sasniegumiem līdz grupu pasākumiem vai uzdevumiem, kuros nepieciešamas izglītojamo vispārīgās prasmes. Projekts „Visual Paths” koncentrējas uz atbalstu izglītojamajam personīgās attīstības individuālajā procesā.

3.1. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīki – lai pārbaudītu izglītojamā pamatzināšanas par vispārīgajām prasmēm

Kursa sākumā pasniedzējs ar izglītojamajiem apspriež personīgās attīstības nozīmi saistībā ar sabiedrības un izglītības digitālo pāreju un līdz ar to elastīgākiem nosacījumiem mācībām, darbam un dzīvei. Ir svarīgi uzsvērt, ka mūsdienās izglītojamajiem ir jābūt gataviem pielāgoties mainīgajai darba videi un dažādiem darba veidiem. Viņiem ir jāspēj pielāgot savas zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences strauji mainīgajai pasaulei. Vienlaikus ar formālo izglītību tas prasa arī vispārīgo prasmju attīstību, fokusējoties uz sociālo, personīgo un metodoloģisko mācīšanos. Pēc tam pasniedzējs uzsver atšķirību starp vispārīgajām prasmēm un tehniskajām prasmēm, kas šajā rokasgrāmatā tika prezentētas iepriekš. Tad izglītojamie tiek aicināti aizpildīt īsu anketu, kurā viņiem jāatzīmē, kuras no sarakstā minētajām prasmēm ir vispārīgās prasmes, atbildi ierakstot kolonā 'Jā/Nē', kā parādīts 1. tabulā:

1. tabula

Vai piekrīti, ka tālāk minētās prasmes ir vispārīgās prasmes?		
1. Komunikācija	☐ Jā	☐ Nē
2. Pašmotivācija	☐ Jā	☐ Nē
3. Pielāgošanās spējas	☐ Jā	☐ Nē
4. Komandas darbs	☐ Jā	☐ Nē
5. Kritiskā domāšana	☐ Jā	☐ Nē
6. Gatavība mācīties	☐ Jā	☐ Nē
7. Svešvalodu prasmes	☐ Jā	☐ Nē
8. Matemātikas prasmes	☐ Jā	☐ Nē
9. Datorprasmes	☐ Jā	☐ Nē

Atslēga 1. tabulai – Sarakstā ir dotas sešas vispārīgās prasmes, kas iedalās trijās vispārīgo prasmju grupās:

- personīgās vispārīgās prasmes – pašmotivācija un pielāgošanās spējas,
- sociālās – komandas darbs un komunikācija,
- metodoloģiskās – gatavība mācīties un kritiskā domāšana.

Pārējās ir tehniskā prasmes, ko izglītojamie var mācīties un apgūt formālajā izglītībā.

Turklāt pasniedzējiem jānoskaidro, vai kursa sākumā izglītojamie apzinās vispārīgo prasmju vajadzību un nozīmību izglītībā un savā nākotnes karjerā. Izglītojamie tiek lūgti atbildēt uz vairākiem jautājumiem, parādot savas zināšanas par vispārīgajām prasmēm. Anketa ir dota 2. tabulā:

2. tabula

Vai piekrīti, ka:
1. Vispārīgās prasmes ir svarīgas izglītībā un nodarbinātībā
☐ Noteikti piekrītu ☐ Grūti pateikt ☐ Noteikti nepiekrītu

2. Vispārīgās prasmes ļoti vēlas darba devēji		
☐ Noteikti piekrītu	☐ Grūti pateikt	☐ Noteikti nepiekrītu
3. Vispārīgās prasmes ir nepieciešamas, lai dabūtu labāku darbu		
☐ Noteikti piekrītu	☐ Grūti pateikt	☐ Noteikti nepiekrītu
4. Vispārīgās prasmes ir grūtāk iemācīties, salīdzinot ar profesionālajām prasmēm		
☐ Noteikti piekrītu	☐ Grūti pateikt	☐ Noteikti nepiekrītu
5. Vispārīgās prasmes var iemācīties tikai praktiski		
☐ Noteikti piekrītu	☐ Grūti pateikt	☐ Noteikti nepiekrītu

Atslēga 2. tabulai – visos gadījumos pareizā atbilde ir "Noteikti piekrītu".

Pēc anketas aizpildīšanas pasniedzējs pievērš izglītojamo uzmanību nepieciešamībai papildus profesionālajai kompetencei attīstīt arī personīgās kompetences. Ir svarīgi uzsvērt, ka vispārīgās prasmes ir nozīmīgas izglītības procesā un nodarbinātībā. Daudzi pētījumi pierāda, ka darba devēji ļoti vēlas šīs prasmes, bet tajā pašā laikā tās ir grūtāk iemācīties nekā profesionālās prasmes. Formālajā mācību procesā šīs kompetences bieži nenovērtē un neievēro kā nemateriālas un abstraktas, un tāpēc izglītojamie tās bieži neapzinās. Pasniedzēja loma ir izcelt iepriekšminētās vispārīgās prasmes un veidus, kā tās var attīstīt un uzlabot.

3.2. Vispārīgo prasmju novērtēšanas rīks izglītotājiem un izglītojamajiem

Novērtēšanas rīks tiek piedāvāts ar mērķi identificēt un izmērīt izglītojamā vispārīgo prasmju līmeni. Šis rīks ir pieejams lietotnē, un gan pasniedzējs, gan izglītojamais to var augšupielādēt savos viedtālrunos un viegli tam piekļūt. Novērtēšanas rīkā tika ņemtas vērā sešas vispārīgās prasmes. Tās iepriekš ir aprakstītas rokasgrāmatā kā visvairāk vēlamās prasmes mācību procesā un nodarbinātības iespēju uzlabošanā. Rīka izstrādes laikā tika ņemti vērā pasniedzēju un izglītojamo viedokļi. Tāpēc pasniedzējiem un izglītojamajiem ir līdzīgs jautājumu komplekts, ko aizpildīt un pēc tam salīdzināt.

Šajā novērtēšanas rīkā tiek izmantota novērtēšanas luksofora sistēma, jo izglītojamie netiek sodīti par kādas prasmes neesamību, bet viņiem tiek doti norādījumi, kuras prasmes ir jāuzlabo. Mērķis ir

atzīt izglītojamo pūles un sasniegumus, nevis sodīt viņus par kļūdām, tāpēc luksofora sistēma ir ļoti piemērota, lai izglītojamos uzmundrinātu un motivētu censties sasniegt vairāk. Skolotājam jāuzsver, ka izglītojamajiem uz jautājumiem ir jāatbild godīgi.

Rezultāta aprēķināšanas sistēma ir vienkārša, jo mērķis ir dot pasniedzējiem un izglītojamajiem norādījumus nepieciešamajai vispārīgo prasmju attīstībai formālā mācīšanās procesa laikā. Ir jāatceras, ka novērtējuma rezultāti ir jānolasa individuāli, ņemot vērā izglītojamā personību, mācību sasniegumus un pieredzi.

Par katru atbildi "Jā" izglītojamais saņem 2 punktus, par atbildi "grūti pateikt" – 1 punktu, bet par atbildi "Nē" – 0 punktus. Pēc anketas aizpildīšanas par katru vispārīgo prasmi izglītojamais saskaita saņemtos punktus. Maksimāli iegūstamais punktu skaits ir 12 punkti.

3. tabula Vispārīgo prasmju novērtējums pasniedzējiem un izglītojamajiem

I	PAŠMOTIVĀCIJA	
	IZGLĪTOJAMĀIS	PASNIEDZĒJS
1	Es protu sevi motivēt, lai sasniegtu mērķus 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais prot sevi motivēt, lai sasniegtu mērķus 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
2	Es nosaku sev termiņus, lai varētu koncentrēties uz mērķiem 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais nosaka termiņus un koncentrējas uz mērķiem 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
3	Es mācos no savām kļūdām un pilnveidojos 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais mācās no savām kļūdām un pilnveido savu personību 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
4	Pozitīva atgriezeniskā saite padara mani efektīvāku 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Pozitīva atgriezeniskā saite padara izglītojamā pūles efektīvākas 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
5	Es izvirzu sev ambiciozus mērķus un esmu apmierināts ar saviem lēmumiem 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais izvirza ambiciozus mērķus un ir apmierināts ar saviem lēmumiem 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē

	😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
6	Jaunu uzdevumu es vienmēr uzskatu par pozitīvu izaicinājumu	Izglītojamaais uztver jaunu uzdevumu kā pozitīvu izaicinājumu
	😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

II PIELĀGOŠANĀS SPĒJAS		
	IZGLĪTOJAMAIS	PASNIEDZĒJS
1	Es pieņemu izmaiņas kā jaunu izaicinājumu 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamaais pieņem izmaiņas ar pozitīvu attieksmi 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
2	Es varu viegli pielāgoties jaunam sarakstam/grafikam 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamaais viegli pielāgojas jaunai kārtībai 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
3	Es jūtos ērti jaunā vietā (piem., skolā, darbavietā) 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamaais jūtas ērti jaunos apstākļos 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
4	Es bez grūtībām kontaktējos ar jauniem cilvēkiem 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamaais kontaktējas ar jauniem cilvēkiem bez problēmām 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
5	Es spēju pārvaldīt savas emocijas atkarībā no situācijas 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamaais spēj pārvaldīt savas emocijas atkarībā no situācijas 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē

6	Es spēju mainīt uzdevumu prioritātes atkarībā no termiņiem jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais spēj mainīt uzdevumu prioritātes atkarībā no termiņiem jā grūti pateikt nē
---	---	---

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

III	KOMANDAS DARBS	
	IZGLĪTOJAMAIS	PASNIEDZĒJS
1	Es varu sadarboties grupā, risinot problēmas jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais var sadarboties grupā, risinot problēmas jā grūti pateikt nē
2	Es motivēju grupu, kurā strādāju jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais motivē grupu, kurā strādā jā grūti pateikt nē
3	Es informēju grupas biedrus par savu darbu un dalos ar svarīgu informāciju jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais informē savus grupas biedrus par paveikto darbu un dalās ar svarīgu informāciju jā grūti pateikt nē
4	Es viegli atrodu savu vietu grupā jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais spēj atrast savu vietu grupā jā grūti pateikt nē
5	Es izmantoju savas stiprās puses kopīgam labumam jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais izmanto savas stiprās puses kopīgam labumam jā grūti pateikt nē
6	Es bieži aktīvi piedalos grupas diskusijās jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais aktīvi piedalās grupas diskusijās jā grūti pateikt nē

😊jā	🌀grūti pateikt	😞nē	😊jā	🌀grūti pateikt	😞nē
-----	----------------	-----	-----	----------------	-----

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

IV	KOMUNIKĀCIJA	
	IZGLĪTOJAMĀIS	PASNIEDZĒJS
1	Es skaidri daru zināmu, ko vēlos pateikt 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais savas ziņas pasaka skaidri un efektīvi 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
2	Pirms komunikācijas es domāju, ko vēlos pateikt un ko otram cilvēkam nepieciešams zināt 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais plāno un pārdomā savus ziņojumus, ņem vērā kontekstu un auditoriju 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
3	Kad ar mani runā otrs cilvēks, es domāju, ko atbildēt un kādus jautājumus uzdot 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais pievērš uzmanību tam, kas tiek pateikts, un uzdod jautājumus 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
4	Es klausos, ko citi cilvēki saka, un nepārtraucu viņus 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Izglītojamais uzmanīgi klausās un nepārtrauc runātāju 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē
5	Es pievēršu uzmanību neverbālajai komunikācijai: žestiem, sejas izteiksmei, balss tonim un acu kontaktam 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē	Sarunas laikā izglītojamais izmanto neverbālo komunikāciju 😊jā 🌀grūti pateikt 😞nē

6	Es uzdošu jautājumus, lai izrādītu interesi par sarunu jā grūti pateikt nē	Izglītojamais uzdod jautājumus un izrāda interesi jā grūti pateikt nē
---	---	---

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

V	GATAVĪBA MĀCĪTIES	
	IZGLĪTOJAMĀIS	PASNIEDZĒJS
1	Es vēlos apmeklēt papildu stundas, kur varu attīstīt savas prasmes jā grūti pateikt nē	Izglītojamais izsaka vēlmi apmeklēt papildu stundas, lai attīstītu savas prasmes jā grūti pateikt nē
2	Es saprotu, kādas zināšanas/prasmes man jāuzlabo, lai būtu konkurētspējīgs darba tirgū jā grūti pateikt nē	Izglītojamais saprot, kādas zināšanas/prasmes jāuzlabo, lai būtu konkurētspējīgs darba tirgū jā grūti pateikt nē
3	Es saprotu, kādi mācību sasniegumi ir svarīgi manai veiksmei darba tirgū jā grūti pateikt nē	Izglītojamais saprot, kādi mācību sasniegumi ir svarīgi viņa veiksmei darba tirgū. jā grūti pateikt nē
4	Es plānoju mācības noteiktam laika periodam (piem., nedēļai, semestrim) jā grūti pateikt nē	Izglītojamais plāno mācības noteiktam laika periodam jā grūti pateikt nē
5	Es vēlos sākt nodarboties ar jaunu hobiju/sporta veidu, lai attīstītu savas intereses/prasmes jā grūti pateikt nē	Izglītojamais izsaka vēlēšanos sākt nodarboties ar jaunu hobiju/sporta veidu, lai attīstītu savas intereses/prasmes jā grūti pateikt nē

6	Es vēlos veikt brīvprātīgo darbu, lai gūtu pieredzi jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais piekrīt veikt brīvprātīgo darbu, lai gūtu pieredzi jā grūti pateikt nē
---	--	---

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

VI	KRITISKĀ DOMĀŠANA	
	IZGLĪTOJAMAIS	PASNIEDZĒJS
1	Es protu pieņemt racionālus un saprātīgus lēmumus jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais prot pieņemt racionālus un saprātīgus lēmumus jā grūti pateikt nē
2	Es spēju atrisināt vienkāršas ikdienas problēmas. jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais spēj atrisināt vienkāršas problēmas. jā grūti pateikt nē
3	Es analizēju savu pieredzi darba tirgū un varu izdarīt vienkāršus secinājumus jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais analizē savu pieredzi darba tirgū un izdara secinājumus jā grūti pateikt nē
4	Es spēju pieņemt konstruktīvu kritiku jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais spēj pieņemt konstruktīvu kritiku jā grūti pateikt nē
5	Es uzklāsu un pieņemu citu cilvēku viedokļus jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais pieņem citu cilvēku viedokļus jā grūti pateikt nē
6	Es spēju novērtēt situācijas no dažādiem skatupunktiem jā grūti pateikt nē	Izglītojamaais spēj novērtēt situācijas no dažādiem skatupunktiem jā grūti pateikt nē

😊 jā	🌀 grūti pateikt	😞 nē	😊 jā	🌀 grūti pateikt	😞 nē
------	-----------------	------	------	-----------------	------

Rezultāts:

12 – 10 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir labi attīstīta*

9 – 6 punkti – *tas nozīmē, ka šī prasme ir jāuzlabo*

5 – 0 punkti – *tas nozīmē, ka izglītojamajam ir nopietni jāstrādā pie šo prasmju attīstīšanas*

Pēc rezultātu iegūšanas pasniedzējs un izglītojamais salīdzina savus rezultātus, apspriež tos klasē vai ar lietotnes palīdzību un izvirza priekšlikumus, kuras no izglītojamā vispārīgajām prasmēm būtu jāattīsta, jānostiprina vai jāuzlabo un kuras no tām ir apmierinošas. Izglītojamais noteiktā laika periodā (atkarībā no mācību veida) savāc formālās un neformālās mācīšanās pierādījumus, kas atspoguļo viņa darbu personīgo prasmju attīstīšanā.

Perioda beigās pasniedzējs un izglītojamais izmanto to pašu novērtēšanas rīku, salīdzina rezultātus un apspriež, vai izglītojamā vispārīgās prasmes ir uzlabojušās vai nav. Ja tās nav uzlabojušās, izglītojamajam ir jāpārdomā, kādi tam ir iemesli un kādā veidā tās varētu uzlabot, un jāapspriež tas ar pasniedzēju. Izglītojamais savāc pierādījumus par nepieciešamās prasmes uzlabošanu un vizualizē tos, augšupielādējot lietotnes arhīvā. Ir daudz iespēju, kā savākt pierādījumus par vispārīgo prasmju attīstīšanu, piemēram, piedalīšanās sporta pasākumos vai klubos, skolas vai sabiedrisku pasākumu organizēšana, darbs grupas vai individuālos projektos. Izglītojamais var augšupielādēt fotoattēlus, filmas vai citus dokumentus, kas attēlo, kā viņš/viņa pilnveido savas vispārīgās prasmes. Pēc tam izglītojamais apspriež savus sasniegumus ar pasniedzēju.

4. Lietotnē integrētās vispārīgās prasmes

Vispārīgās prasmes ir personīgās attīstības, labas nodarbinātības iespējas un apmierinoša dzīvesveida svarīga sastāvdaļa. Neskatoties uz to, formālās izglītības procesā tās tiek atstātas novārtā gan pilna laika, gan tiešsaistes mācībās. COVID-19 pandēmijas laikā parādījās vairākas izglītības platformas, kas piedāvāja formālās izglītības iespējas. Tomēr neviena no tām neapvienoja formālo mācīšanos ar neformālo mācīšanos un vispārīgo prasmju attīstību. Tāpēc ir nolemts

integrēt šīs trīs attīstības formas vienā lietotnē. Tas dod iespēju izglītojamajam dokumentēt neformālās mācīšanās pierādījumus, kas parāda, ka attīstās arī viņa/viņas vispārīgās prasmes.

4.1. Izglītojamā vispārīgo prasmju attīstības uzraudzība ar lietotnes palīdzību

Izglītojamais var savākt dažāda veida pierādījumus, ko var ielādēt lietotnes arhīvā. Tie var būt dokumenti, prezentācijas, video vai audio ieraksti u.c.

Tālāk ir doti pierādījumu piemēri, ko izglītojamais var savākt, lai attīstītu vispārīgās prasmes:

Lai parādītu **personīgo vispārīgo prasmju** attīstību, izglītojamais var augšupielādēt:

- Apliecinājumu par piedalīšanos vai uzvaru individuālajās vai komandu sacensībās/konkursā.

Tas ir labs pierādījums, ka izglītojamais ir pilnveidojis savu

- a) **Pašmotivāciju**, piedaloties, sasniedzot rezultātus un uzvarot sacensībās;
- b) **Pielāgošanās spējas**, piedaloties sacensībās un piekrītot ievērot to noteikumus; komunicējot ar dažādas izcelsmes, cita dzimuma, vecuma cilvēkiem.

Lai parādītu **sociālo vispārīgo prasmju** attīstību, izglītojamais var augšupielādēt:

- Apliecību, eseju, formālas vēstules, CV vai citus pierādījumus, ka ir strādājis grupas projektā un veiksmīgi to pabeidzis.

Tas ir labs pierādījums, ka izglītojamais ir pilnveidojis savas

- a) **Komandas darba prasmes**, strādājot kā komandas daļa, veicot konkrētu lomu vai uzdevumus, risinot problēmas, apspriežot steidzamus jautājumus;
- b) **Komunikācijas prasmes**, sadarbojoties ar komandas biedriem, lai pabeigtu uzdevumus vai sasniegtu mērķi; rakstiskā veidā sazinoties ar izglītotājiem vai darba devējiem.

Lai parādītu **metodoloģisko vispārīgo prasmju attīstību**, izglītojamais var augšupielādēt:

- Apliecību, diplomu par nokārtotajiem eksāmeniem, iegūtajām kvalifikācijām, augstāku svešvalodu prasmes līmeni un citus dokumentus, kas apliecina izglītojamā piedalīšanos semināros, praksēs vai mācībās.

Tas ir labs pierādījums, ka izglītojamais ir pilnveidojis savu

- a) **Gatavību mācīties**, iesaistoties mācību procesā un gatavojoties eksāmeniem, piedaloties dažāda veida mācībās, parādot gatavību uzņemt jaunos izaicinājumus;
- b) **Kritisko domāšanu**, iegūstot vissvarīgāko un noderīgāko informāciju par kvalifikācijas veidu, kursiem, mācībām, kas varētu būt būtiskas darba tirgus pašreizējā stāvoklī un tā iespējamajā nākotnes virzībā.

Kad izglītojamie lietotnē augšupielādē sava darba pierādījumus, pasniedzējs saņem ziņojumu par šo darbību un var novērot izglītojamo attīstību. Sistemātiski, tiekoties klātienē vai sazinoties ar lietotnes starpniecību, pasniedzēji un izglītojamie apspriež izglītojamā progresu un savāktos pierādījumus. Tikšanos skaits var atšķirties atkarībā no izglītojamā individuālajām vajadzībām, piemēram, 4 līdz 6 reizes kursa laikā. Izglītojamajam ir jāapzinās, ka savākie pierādījumi atspoguļo iesaistīšanos un nepārtrauktu darbu ar savām vispārīgajām prasmēm, un tāpēc viņš/viņa ir atbildīgs par savu personīgo attīstību. Pasniedzēja loma ir uzraudzīt, dot norādījumus un komentēt iesniegto pierādījumu atbilstību, līmeni un kvalitāti.

Secinājumi

Rokasgrāmatā ir aprakstīta inovatīva metode, kas uzsver izglītojamā personīgas attīstības nozīmi izglītības apgūšanas laikā. Šo metodi, kas atbalsta vispārīgo prasmju attīstību, var izmantot arī neatkarīgi atbilstoši personīgajām vajadzībām un profesionālajām izvēlēm. Tomēr apvienojumā ar citām projektā „Visual Paths” aprakstītajām metodēm tai ir daudz efektīvāki un saskanīgāki mācību rezultāti. Projekts „Visual Paths” parādīja, ka visefektīvākais veids, kā izglītot līdzsvarotu un veiksmīgu cilvēku, ir apvienot dažādas mācīšanās jomas ar personīgo attīstību. Šie aspekti ir integrēti lietotnē, padarot izglītojamajam mācību procesu saistošāku un motivējošāku.

Tādējādi var secināt, ka lietotnes piedāvātā iespēja izglītotājiem un izglītojamajiem, no vienas puses, sekot mācību programmai un, no otras puses, attīstīt un uzlabot vispārīgās prasmes ir nozīmīga. Tā ļauj izglītotājiem uzraudzīt izglītojamo progresu abos mācīšanās veidos – formālajā un neformālajā. Izglītotājiem ir pieejams vērtīgs vispārīgo prasmju novērtēšanas rīks, kas tiek izmantots kursa sākumā un beigās, lai iegūtu informāciju par izglītojamo vispārīgo prasmju uzlabošanu. Tas palīdz izglītotājiem ieraudzīt izglītojamā kā personības lielāku attēlu. Turklāt tas ļauj izglītojamajiem kontrolēt savas izglītības un personīgās attīstības procesu. Izglītojamie labāk izprot saistību starp mācīšanos un vispārīgajām prasmēm, un viņi skaidrāk apzinās savas stiprās kompetences un zina, kā tās uzlabot. Izmantojot viedtālruņus, izglītojamie lietotnē var vienkārši augšupielādēt jebkura veida pierādījumus, kas apliecina viņu personīgās attīstības procesu. Pēc tam viedtālrunī, neizdrukājot materiālus, viņi savu paveikto var prezentēt izglītotājam. Lietotne vākšanas un mācīšanās vizuālo materiālu prezentēšanas procesu padara ātrāku un ērtāku.

Tāpēc šai metodei un lietotnei ir inovatīvas iezīmes, kas apvieno izglītības digitālo pāreju ar diviem mācīšanās veidiem un izglītojamā personīgo attīstību. Ņemot vērā visus aspektus, tā rada elastīgākus nosacījumus mācību procesam.

Bibliogrāfija

1. "Bądź skuteczny. 50 narzędzi rozwijających efektywność osobistą i zawodową" M.Grzesiak, wyd. Onepress, 2019
2. "Inteligencja emocjonalna" J. Tomczyk, wyd. Edgard, 2014
3. "Kompetencje personalne i społeczne w obszarach zawodowych" A. Lęgowicz, wyd. Difin, 2014
4. "Kompetencje personalne i społeczne" A. Krajewska, Wyd. Ekonomik, 2018
5. "Komunikacja między ludźmi" B.Spitzberg, K.J.Barge, P.S.Morreale, wyd. Naukowe Pwn, 2015
6. "Coaching inteligencji emocjonalnej" tyt. oryginału "Emotional intelligence coaching. Improving performance for leaders, coaches and the individual" St. Neale, L.Spencer-arnell, L.Wilson, wyd.Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010
7. "Inteligencja emocjonalna w działaniu" tyt.oryginału "EQ APPLIED: The Real-World Guide to Emotional Intelligence" J. Bariso, wyd. REBIS, Poznań 2020

8. "Inteligencja emocjonalna. Poradnik z zestawem ćwiczeń" tyt.oryginału "Stark durch Gefühle" St.Konrad, Cl.Hendl, wyd. Videograf II, Katowice 2005
9. "Inteligencja emocjonalna" tyt. oryginału "Emotional intelligence" D.Goleman, wyd. Media Rodzina, Poznań 2007
10. "Jak wykształcić inteligencję emocjonalną" D.Schilling, wyd. Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2009
11. "Naturalne przywództwo: Odkrywanie mocy inteligencji emocjonalnej" tyt. oryginału "Primal Leadership: Unleashing the Power of Emotional Intelligence" D.Goleman, R.Boyatzis, A. McKee
12. "Skarbnica edukacji dobrego serca. Inteligencja emocjonalna: podstawy, metody i zabawy" tyt. oryginału "Das Schnatzbuch der Herzensbildung. Grundlagen, Methoden und Spiele zur emotionalen Intelligenz" Ch. Liebertz, wyd.Jedność, Kielce 2007
13. "Working with emotional intelligence" D.Goleman, published by Bloomsbury, London, 1999
14. "Wychowanie do osobistego rozwoju. Pomysły na lekcje rozwijające kompetencje miękkie i umiejętności osobiste wśród dzieci i młodzieży. Część 1" K.Skolimowska, M.Kud, wyd. Difin, Warszawa 2017
15. "Wychowanie do osobistego rozwoju. Pomysły na lekcje rozwijające kompetencje miękkie i umiejętności osobiste wśród dzieci i młodzieży. Część 2" K.Skolimowska, M.Kud, wyd. Difin, Warszawa 2017
16. CROSS-COUNTRY SURVEY ON SOFT SKILLS REQUIRED BY COMPANIES TO MEDIUM/HIGH SKILLED MIGRANTS Methodological approach for a common framework of Soft Skills at work. VALORIZE HIGH SKILLED MIGRANTS 2014-1-IT02-KA204-003515 Authors and credits: Elena Dall'Amico, Simonetta Verona (Ceipiemonte S.c.p.a.) Torino, December 2015 <https://www.academia.edu/>
17. EC, EU Skills Panorama (2014), Entrepreneurial skills Analytical Highlights, prepared by ICF and Cedefop for the European Commission; OECD (2014), Job creation and local economic development, chapter 6 "Building entrepreneurship skills".
18. <http://euskills Panorama.cedefop.europa.eu/Glossary>.
19. Importance of Soft Skills for Education and Career Success, Shaheen Majid, Zhang Liming, Shen Tong, Siti Raihana Nanyang Technological University, Singapore, International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE), Special Issue Volume 2 Issue 2, 2012
20. Innovative Curriculum for Adult Learners on soft skills IO2 Soft Skills Assessment Toolkit and Individual Goal Mapping – Report and Development of Ideal Tools Project number: No. 2017-1-ES01-KA204-038271 <http://icaro-softskills.eu/>

21. LifeComp - The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020 European Union, 2020
22. Maria Tuchowska, <https://portal.librus.pl/szkola/artykuly/kreatywne-ocenie-jak-nagradzac-i-wspierac-rozwoj-ucznia>
23. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework, Luxembourg Office for Official Publications of the European Communities, 2007.